Regeringen

OKTOBER 2020

Grønne indkøb for en grøn fremtid

– strategi for grønne offentlige indkøb

Finansministeriet

Indhold

En grøn forandringsmotor 4

1. Grøn handling nu 8

2. Langsigtet grøn udvikling 14

3. Grøn viden og værktøjer 20

En grøn forandringsmotor

Den offentlige sektor skal være i front i den grønne omstilling. Derfor sætter regeringen nu for første gang i Danmark en ambitiøs grøn retning for de 380 mia. kr., som det offentlige køber ind for hvert år. Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* lægger vi sporene til en fremtid, hvor de offentlige indkøb har et markant lavere klimaaftryk og bidrager til de danske klimamål.

Klimaforandringerne er en af de største og mest altomfattende udfordringer, vi står over for. Kun gennem et målrettet arbejde med grøn omstilling kan vi forhindre, at kommende generationer skal bære byrden alene.

Det er grunden til, at regeringen, sammen med et bredt flertal i Folketinget, har sat et ambitiøst mål om at reducere Danmarks udledning af drivhusgasser med 70 pct. i 2030 i forhold til niveauet i 1990 og om klimaneutralitet senest i 2050. Og det er grunden til, at vi har kastet os ind i kampen for FN's verdensmål for bæredygtig udvikling.

Skal vi nå i mål med den grønne omstilling, skal vi alle bidrage. Alle dele af vores samfund skal være grønnere. Det gælder naturligvis også den offentlige sektor, og her spiller det offentlige indkøb en afgørende rolle.

I 2019 medførte indkøbet i staten, kommunerne og regionerne en drivhusgasudledning på i alt ca. 12 mio. ton, hvoraf ca. 4 mio. ton blev udledt i Danmark. Den udledning skal nedbringes væsentligt. Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* lægger vi sporene til en grønnere fremtid for de offentlige indkøb.

Det er første gang, at en dansk regering har opgjort klimaaftrykket af det offentlige indkøb. Og det er startskuddet til, at Danmark i 2021, som et af de første lande i verden, vil sætte et konkret klimamål for det offentlige indkøb.

Regeringen ønsker at sætte et ambitiøst og realistisk reduktionsmål. Men det skal ikke være baseret på tilfældige tal. Den nuværende opgørelse af drivhusgasudledningen giver et øjebliksbillede. Når vi skal fastsætte et reduktionsmål, skal det ske på baggrund af en realistisk og gennemarbejdet fremskrivning af det offentlige indkøbs klimaaftryk i 2030. Det arbejde sætter vi nu i gang, med en forventning om, at vi har et reduktionsmål klar i slutningen af 2021.

Grønne offentlige indkøb favner bredt og vil medføre store forandringer i den offentlige sektor. Nogle af de valg, vi skal træffe, kan blive vidtgående, og de kan også kræve investeringer.

Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* sætter vi gang i den udvikling, der i løbet af det kommende årti skal realisere ambitionerne.

Samtidig peger vi på en række initiativer, der skal sættes i gang her og nu.

Initiativerne dækker alt fra forsyning, it og offentligt byggeri og anlæg til den mad, der serveres i offentlige kantiner. Sammen med de mere langsigtede initiativer får vi sat stærkt ind på de indkøbsområder i den offentlige sektor, der har et stort klimaaftryk. Det gælder fx biler og andre køretøjer, fødevarer, it-produkter og byggeri.

Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* har vi fokus på både hvad og hvordan det offentlige køber ind, og hvilke konsekvenser vores valg har for klimaet og miljøet i hele værdikæden fra produktion og transport til forbrug og affaldshåndtering. Vi skal blive bedre til at købe klogere og grønnere ind, og vi skal styrke samarbejdet om indkøb på tværs af hele den offentlige sektor.

Det er en stor opgave, vi går i gang med. Det offentlige indkøb er meget komplekst. Det dækker over maden i børnehaverne, computerne på de offentlige arbejdspladser, vejene vi kører på, operationsstuen på hospitalet og meget andet. Det er et samarbejde mellem mange parter, både i Danmark og internationalt. Det skal vi tage alvorligt. Og derfor er grøn omstilling af det offentlige indkøb ikke noget, vi klarer med et trylleslag. Det kræver hårdt og langsigtet arbejde, og det er det, vi går i gang med i dag.

Omstillingen vil stille nye krav både til ansatte i den offentlige sektor og til leverandørerne til den offentlige sektor. Vi skal sørge for, det sker på en klog måde, så de, der i sidste ende skal føre det ud i livet, de offentlige indkøbere og virksomhederne, kan være med. Det må fx ikke være sådan, at det bliver svært for små og mellemstore virksomheder at tilbyde deres grønne løsninger. Når det er sagt, vil vi undervejs bliver nødt til at træffe svære beslutninger. Arbejdet er stort, men det er en bunden opgave, vi står overfor.

Fremtiden skal være grøn. Det skal de offentlige indkøb være med til at sikre.

Nicolai Wammen, finansminister

Figur 1

Stategi for grønne indkøb og FN's verdensmål

Strategiens initiativer bidrager til regeringens arbejde med FN's verdensmål. Blandt andet skal der fremover anvendes miljømærker, som stiller krav til bæredygtig produktion, og serveres mindre kød i kantinerne.Herudover skal det offentlige fremover ikke indkøbe fødevarer, som bidrager til afskovning. Det offentlige vil fremover også have fokus på energieffektivitet ved brug af totalomkostningsværktøjer.

Bidrager til at realisere visionerne med FN's verdensmål…

… og understøtter ambitiøse mål om et langt grønnere offentligt indkøb i 2030.

Figur 2

Grøn omstilling i tre spor

Grønne indkøb for en grøn fremtid sætter retningen for grøn omstilling af det offentlige indkøb i tre spor, der tilsammen skal sikre en markant reduktion af indkøbets klimaaftryk i 2030. Strategiens tre spor rummer forskellige elementer. Det første spor er et implementeringsspor med initiativer, der skaber grøn handling nu og her. Det andet spor er et udviklingsspor, der fordrer langsigtet grøn udvikling frem mod 2030, og det tredje spor skal sikre, at vi har den fornødne viden og værktøjer til fx at følge op på den grønne udvikling.

Grøn handling nu

Initiativer med umiddelbar virkning

Langsigtet grøn udvikling

Initiativer, der skaber grundlaget for omstillingen i de kommende år

Grøn viden og værktøjer

Initiativer, der sikrer et solidt og oplyst grundlag for det videre arbejde

"

Selvom den store kamp mod klimaforandringerne kræver langsigtede, strukturelle indsatser, så er der steder, vi kan sætte ind allerede nu.

Til det skal vi blandt andet gøre langt mere brug af de grønne redskaber, der allerede findes i dag, når vi køber ind [...] men der er også behov for at ændre grundlæggende på omfanget af vores forbrug i den offentlige sektor.

Derfor vil regeringen på nogle af de mest belastende indkøbsområder indføre politikker, der ikke blot ændrer, men reducerer forbruget."

1. Grøn handling nu

Regeringen vil indføre klimakompensation for alle statslige flyrejser, vegetarisk mad som minimum to dage om ugen i alle statslige kantiner, ligesom der stilles krav om anvendelse af miljømærker og beregning af omkostninger i hele produktets livsforløb, når der købes ind.

Selvom den store kamp mod klimaforandringerne kræver langsigtede, strukturelle indsatser, så er der steder, vi kan sætte ind allerede nu.

Til det skal vi blandt andet gøre langt mere brug af de grønne redskaber, der allerede findes i dag, når vi køber ind. Det gælder for eksempel miljømærker.

Boks 1

Der er flere veje til grønne indkøb

- Vi kan vælge et grønnere produkt. Fx et miljømærket produkt eller et med længere holdbarhed.
- Vi kan få opfyldt vores behov på en helt anden måde.
- Og vi kan købe mindre ind i det hele taget. Fx gennem fælles politikker og bedre forbrugsstyring.

Vi skal bruge de redskaber, vi har, men vi skal også bruge dem klogt. Det må ikke være sådan, at det eksempelvis kun er store virksomheder, der har ressourcerne til at opnå certificeringen eller få et grønt mærke, som kan handle med det offentlige. Det skal små og mellemstore virksomheder også kunne. Det kan være omkostningsfuldt at dokumentere, at konkrete produkter lever op til mærker som fx Svanemærket eller EU-Blomsten, og derfor skal vi fortsat sikre, at der er plads til, at mindre virksomheder kan komme til bordet. Omvendt kan omhyggelig anvendelse af de rigtige mærker, og kravene bag mærkerne, være med til at skubbe markedet i en grønnere retning. Og det kan være med til at tilskynde virksomhederne til nytænkning og innovation til gavn for det offentlige. Derfor skal vi bruge redskaberne i tæt dialog med de virksomheder, der er leverandører til det offentlige.

Vi skal også have blik for, at det offentlige kan handle med virksomheder fra hele verden, uanset hvilke redskaber vi bruger. Derfor skal vi også sørge for, at arbejdet med at forfine redskaberne sker under hensyn til den bredere udvikling på området, navnlig i EU.

Samtidig kan redskaberne ikke stå alene. De kan gøre vores forbrug grønnere, men der er også behov for at ændre grundlæggende på omfanget af vores forbrug i den offentlige sektor. Derfor vil regeringen på nogle af de mest belastende indkøbsområder indføre politikker, der ikke blot ændrer, men reducerer forbruget.

Konkrete initiativer

Alle statslige flyrejser klimakompenseres
Regeringen vil indføre klimakompensation for alle statslige flyrejser i forbindelse med tjenesterejser ved at indbetale et bidrag til Klima-skovfonden.

Vegetarisk mad i statslige kantiner
Der fastsættes en fællesstatslig fødevarepolitik med udgangspunkt i *De officielle Kostråd - Godt for sundhed og klima*. Det kommer til at sikre en mere klimavenlig kost til statsligt ansatte og vil bl.a. indebære væsentlige begrænsninger af brugen af klimabelastende fødevarer fx ved at indføre to rent vegetariske dage om ugen, samt at der højst må serveres okse- eller lammekød én dag om ugen. Dertil stilles krav om mindst 60 pct. økologi i statslige kantiner svarende til sølvniveauet for Det Økologiske Spisemærke. Endelig stilles der krav om minimering af madspild og årlig afrapportering vedrørende madspild i statslige kantiner.

Fødevarepolitikken skal i den forbindelse tilrettelægges på en måde, så den sikrer, at de mindre virksomheder også har mulighed for at deltage, herunder som underleverandører.

Boks 2

Klima-skovfond

Klima-skovfonden skal fremme og finansiere omkostningseffektiv og robust skovrejsning og udtagning af lavbundsjorder med henblik på at understøtte opnåelsen af Danmarks klimamål. Fonden skal gøre det muligt for både borgere, virksomheder og offentlige aktører at give et klimabidrag som tillæg til tilsvarende statslige indsatser. Projekterne vil sikre synergieffekter som fx rent vandmiljø og biodiversitet. Klima-skovfonden etableres med 100 mio. kr. i startkapital fra finansloven for 2020, og regeringen forventer at fremsætte endeligt lovforslag i Folketinget i løbet af efteråret 2020.

Det grønne valg bliver obligatorisk
Regeringen gør det obligatorisk at vælge et miljømærket produkt eller et produkt, der lever op til tilsvarende krav, når der købes ind i staten, hvis der er tilstrækkelig konkurrence og ingen betydelig prisforskel. Kravet gælder til at begynde med rengøringsmidler, papir, tryksager og sæbe- og hygiejneprodukter. Listen over produktgrupper med krav om miljømærket indkøb opdateres som udgangspunkt én gang årligt og udbygges på den måde løbende.

LED-belysning skal være standarden
Statens bygningsdrift er en vigtig løftestang til at indfri regeringens grønne ambitioner. Regeringen vil i første omgang indføre krav om, at staten fremadrettet kun indkøber LED-lyskilder fra de to bedste energiklasser i energimærkningen. Alle eksisterende belysningsanlæg, som ikke kan anvendes til LED-lyskilder, udfases derfor også. Staten vil i forlængelse heraf tiltræde SKI's rammeaftale for lyskilder, når den genudbydes.

Boks 3

Der findes flere grønne redskaber

- Grønne mærkningsordninger, for eksempel Svanemærket eller EU-blomsten, som vi kender fra hylderne i supermarkedet.
- Grønne internationale standarder, der stiller tekniske eller kvalitetsmæssige krav til produkter og produktionsmetoder.
- Redskaber til beregning af total- eller livscyklusomkostninger, og som altså giver mulighed for at medregme flere omkostninger i den samlede pris, end hvad man betaler på indkøbstidspunktet.
- EU's grønne indkøbskriterier, der for en række produktområder opstiller forslag til krav, der kan stilles for at sikre prioritering af grønne hensyn.

Større fokus på omkostninger i hele produktets levetid
Regeringen gør det obligatorisk at anvende totalomkostninger (TCO) som økonomisk prisparameter i forbindelse med statslige indkøb, hvor det er muligt og hensigtsmæssigt. På den måde flyttes fokus fra indkøbspris til omkostninger i hele produktets livsforløb. Kravet vil til at begynde med gælde for de 14 indkøbsområder, hvor der findes officielle redskaber til at opgøre totalomkostningerne. Regeringen styrker derudover arbejdet med at udvikle TCO-redskaber til endnu flere indkøbsområder og med at gøre de eksisterende redskaber endnu mere brugervenlige.

Sådan kommer vi i gang med at købe grønnere ind allerede i dag.

Figur 3

Initiativ: *Det grønne valg bliver obligatorisk*

De officielle miljømærker fokuserer på hele levetiden og skal derfor bruges til en række indkøb i staten.

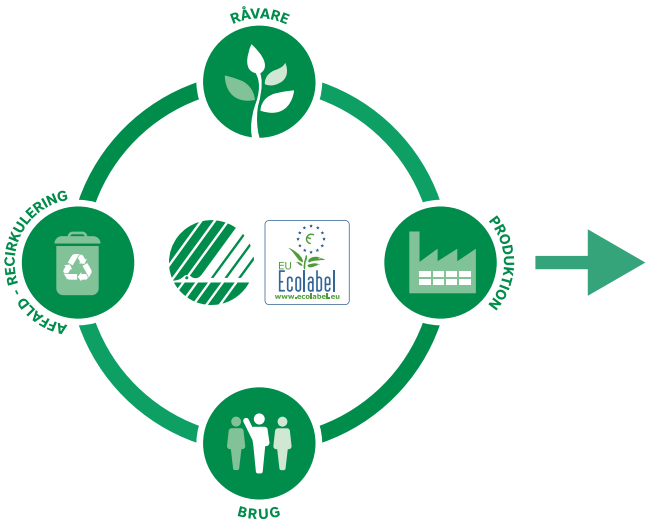

Til at begynde med vil det være obligatorisk at følgende varer er miljømærkede eller lever op til tilsvarende krav:

Papirhåndklæder, toiletpapir etc.

Rengøringsmidler

Papir og tryksager

Sæbe- og hygiejneprodukter

Figur 4

Initiativ: *Større fokus på omkostninger i hele produktets levetid*

Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* skal fokus flyttes fra indkøbspris til omkostninger i hele produktets livsforløb. Det betyder, at der fremover også skal være fokus på produktionen, selve anskaffelsen og afleveringen, konsumeringen, herunder fx reparation og vedligehold, samt bortskaffelse og efterbrug. Når der evalueres på baggrund af produktets totalomkostninger, kan der potentielt spares penge samtidig med at klima- og miljøbelastningen kan reduceres.

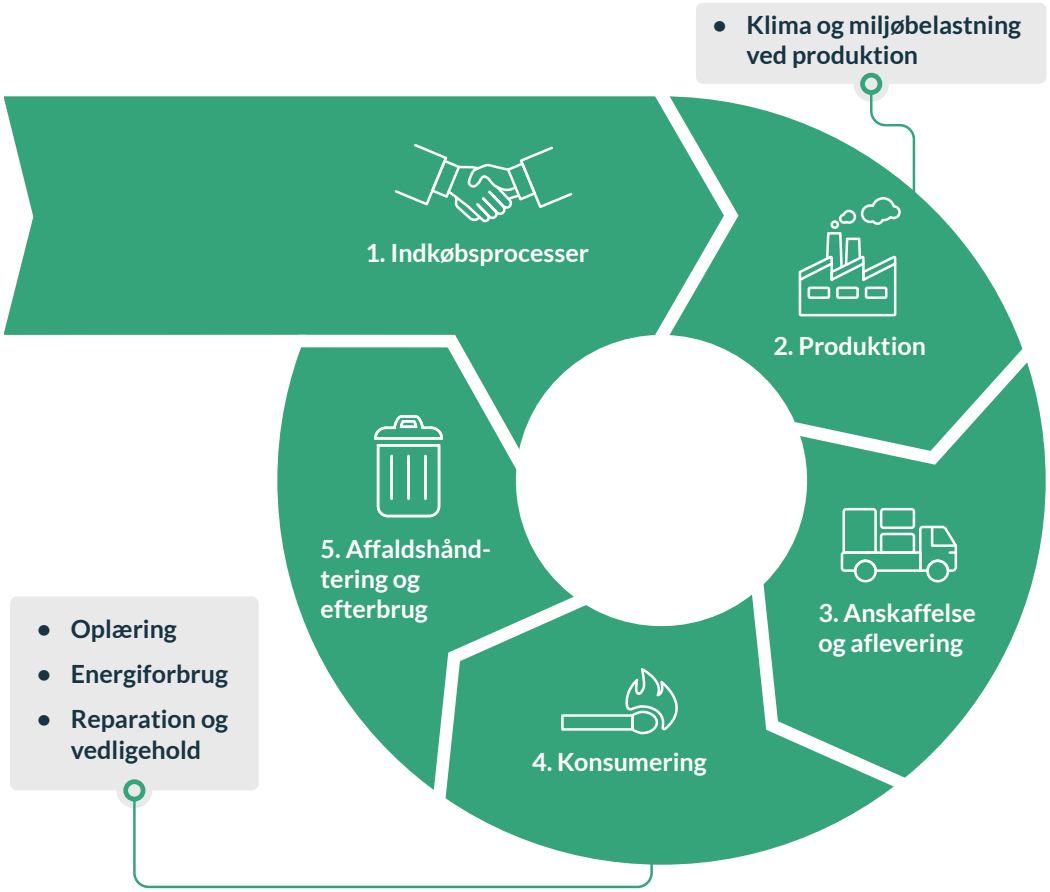

"Først og fremmest vil regeringen skrive danmarkshistorie med et kommende ambitiøst reduktionsmål for det offentlige indkøb, som skal være en driver for indsatsen frem mod reduktionen af Danmarks udledninger med 70 pct. i 2030 og mod fuld klimaneutralitet senest i 2050.

[...] Det skal ske på baggrund af arbejdet med videreudvikling af beregningsmodellen for klimaaftrykket af det offentlige indkøb og fremskrivningen af aftrykket til 2030. Reduktionsmålet forventes at kunne fastlægges i slutningen af 2021."

2. Langsigtet grøn udvikling

Regeringen vil sætte et ambitiøst reduktionsmål for det offentlige indkøb, lægge en plan for en emissionsfri offentlig bilflåde i 2030 og sætte turbo på digitaliseringen af indkøbet i det offentlige. Der skal gennemføres målrettet kompetenceudvikling, der kan løfte vidensniveauet blandt indkøberne, og staten forpligtes på fælles kvalitetsstandarder for professionelt indkøb.

Grøn omstilling af det offentlige indkøb er en stor opgave, som kræver, at vi tænker klogt og langsigtet.

Det offentlige indkøb er et tæt samarbejde mellem offentlige institutioner og private virksomheder, og det er en kompleks størrelse. Variationen i, hvad det offentlige køber, er meget stor, og det, der bliver købt, består af mange enkelte dele, som belaster klimaet og miljøet på forskellige måder og i forskelligt omfang. Derfor går det offentlige indkøb også på tværs af landegrænser. En almindelig computer samles muligvis i Kina, men den består af en lang række komponenter, som produceres i forskellige lande, af råvarer fra endnu flere lande. Hertil kommer, at de institutioner, der køber ind, er alt fra den lokale skole til supersygehuse og forskningsstationer i Grønland.

Vi skal sætte gang i forandringer i dag, som vi først vil se resultaterne af om flere år. Det hører med til en klog og ambitiøs tilgang til at reducere Danmarks drivhusgasudledning med 70 pct. i 2030 i forhold til niveauet i 1990 samt at reducere de globale drivhusgasudledninger.

Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* igangsættes derfor en række indsatser, som på sigt skal sørge for markante reduktioner i det offentlige indkøbs klimaaftryk.

Først og fremmest vil regeringen skrive danmarkshistorie med et kommende ambitiøst reduktionsmål for det offentlige indkøb, som skal være en driver for indsatsen frem mod reduktionen af Danmarks udledninger med 70 pct. i 2030 og mod klimaneutralitet senest i 2050.

Reduktionsmålet suppleres og understøttes af initiativer, der er møntet på specifikke indkøbsområder og på at gøre det lettere at købe grønt ind.

Samtidig igangsætter regeringen strukturelle initiativer for at professionalisere det offentlige indkøb. Der skal være de rigtige kompetencer og den rigtige organisering, så indkøbet bliver varetaget der, hvor ekspertisen til at gøre det klogt og grønt findes. Og så skal der være et stærkt ledelsesfokus, som skal sørge for, at planlægningen af indkøbet bliver langsigtet og strategisk, samtidig med at de dygtige indkøbsmedarbejdere får friheden til at købe klogere og grønnere ind.

Endelig skal vi fokusere mere på de private virksomheder, der handles med.

Konkrete initiativer

Reduktionsmål for det offentlige indkøb
Regeringen vil sætte et ambitiøst reduktionsmål for klimapåvirkningen af det offentlige indkøb frem mod 2030.

Det skal ske på baggrund af arbejdet med videreudvikling af beregningsmodellen for klimaaftrykket af det offentlige indkøb og fremskrivningen af aftrykket til 2030. Reduktionsmålet forventes at kunne fastlægges i slutningen af 2021.

Koordination og udvikling af grønne indkøb
For at styrke koordinationen og udviklingen af arbejdet med grønne offentlige indkøb etableres en fast implementeringsgruppe for arbejdet med deltagelse af relevante aktører i staten. KL og Danske Regioner inviteres til at deltage heri.

Afskovningsfrit indkøb så vidt muligt i 2023 og senest i 2025
Regering igangsætter et arbejde med gradvist at indfase krav til, at statens indkøb af en række landbrugsvarer sker ansvarligt og afskovningsfrit. Vi begynder med palmeolie og soja. På sigt kan kravet udvides til også at gælde andre landbrugsvarer, fx kaffe, kakao og gummi. Den gradvise indfasning vil ske i tæt dialog med de relevante markeder, og målet er, at det offentlige indkøb skal være afskovningsfrit i 2023, hvis det markedsmæssigt er muligt, og ellers senest i 2025.

Emissionsfri køretøjsflåde i det offentlige i 2030
Regeringen igangsætter et arbejde med at udarbejde en plan for en gradvis omstilling af hele den offentlige køretøjsflåde til emissionsfri køretøjer frem mod 2030, dog undtaget af operative køretøjer. Der er allerede indgået aftaler med de største kommuner, som indebærer, at de forpligter sig på frivillige målsætninger, eksempelvis at alle nyindkøbte bybusser og personbiler skal være emissionsfri fra 2021. Det kræver tæt samarbejde og hårde prioriteringer, men det er et væsentligt skridt på vejen til et grønnere indkøb. Staten udbyder derudover en forpligtende, fællesstatslig indkøbsaftale for taxakørsel, hvor grønne parametre bliver en central del af evalueringen.

Regeringens ministre vil gå foran i omstillingen af køretøjsflåden. Derfor forhøjes minimumskravet til indkøb af ministerbiler fra energiklasse B til A+++, hvilket i praksis vil afskære muligheden for at indkøbe dieselbiler og præcisere, at der kun kan købes el- og hybridbiler. Den sidste dieselbil forventes udfaset af ministerbilsflåden ved udgangen af 2023, hvor disse vurderes udtjente.

Alle offentlige indkøb skal være miljømærkede i 2030
Ud over at gøre det obligatorisk for statslige indkøbere at vælge et miljømærket produkt eller et produkt, der lever op til tilsvarende krav, sætter regeringen som mål, at alle offentlige indkøb på områder, hvor der findes officielle mærkningsordninger, skal være miljømærkede eller leve op til tilsvarende krav i 2030. Den konkrete indfasning vil ske i tæt samarbejde med virksomhederne på de enkelte områder, sådan at vi fx sikrer, at små og mellemstore virksomheder ikke bliver dårligt stillet. For at understøtte at flere virksomheder kan leve op til krav om miljømærkede offentlige indkøb, styrkes vejledningsindsatsen over for små og mellemstore virksomheder, der ønsker at reducere og dokumentere deres miljø- og klimapåvirkning med miljømærker og grønne standarder.

Boks 4

Så vidt muligt i 2023 og senest i 2025 skal statens indkøb af en række landbrugsvarer være afskovningsfrie

I 2030 skal den offentlige køretøjsflåde være emissionsfri

I 2030 skal alle offentlige indkøb være miljømærkede

Grønne datacentre
Regeringen igangsætter et fællesoffentligt arbejde med at undersøge, hvilke krav til datacentre der bedst kan sikre, at det offentlige indkøber opbevaring og behandling af data så klima- og miljøvenligt som muligt. Regeringen vil i den forbindelse samarbejde med virksomheder, der allerede har erfaring med at etablere grønne datacentre i Danmark. Arbejdet skal give mulighed for, at der udtænkes helt ny og innovative måder at arbejde med dataopbevaring og –behandling.

Energibesparelser i staten
Regeringen vil som led i den grønne omstilling af bygningsdriften fortsætte indsatsen med energibesparelser i staten i perioden 2021-2030. Det indebærer bl.a. mål for reduktion af energiforbruget i statslige bygninger, og at ministerierne skal udarbejde energieffektivitetsplaner, hvor der blandt andet redegøres for frivillig udfasning af olie- og gasfyr.

Grønne værdibaserede kontrakter
Offentlige kontrakter skal skabe mere rum for grøn innovation og nytænkning - også efter at kontrakten er indgået. Regeringen igangsætter derfor med inspiration fra byggeriet, sundhedssektoren og it-området et arbejde med at udvikle standardmodeller for værdibaseret honorering i kontrakter, sådan at offentlige indkøbere kan få hjælp til at lave kontrakter, der giver leverandøren grønne incitamenter.

Digitalisering af det offentlige indkøb
Regeringen vil udbrede e-handel i den offentlige sektor og anvende det til at tilskynde til grøn indkøbsadfærd, fx ved at fremhæve varer i e-kataloger baseret på officielle grønne mærkningsordninger (Svanemærket og EU-blomsten, det røde Ø-mærke og EU's økologilogo (det grønne blad)).

Bedre grønne data i e-handel
Den digitale standard for e-kataloger opdateres løbende, så leverandører, herunder små og mellemstore virksomheder, får mulighed for at anføre grønne faktorer, fx miljømærker eller lignende. Målet er at øge efterspørgslen efter grønne produkter ved at give leverandører mulighed for at oplyse om produkters grønne data på en sammenlignelig måde, så det blandt kan fremhæves for indkøbere, når der e-handles.

Grønne tekstiler i det offentlige
Regeringen etablerer et partnerskab mellem offentlige institutioner, fx regionerne, deres leverandører og samarbejdsparter, for at undersøge, hvordan det offentlige tekstilforbrug kan blive grønnere. Partnerskabet skal komme med anbefalinger til nye krav, indkøbsmodeller eller lignende i slutningen af 2021. Dette skal bl.a. skabe plads til nytænkning og innovation på området.

Krav til engangsprodukter og emballage
Der igangsættes et arbejde med at stille forslag til obligatoriske krav eller kvalitetskriterier til engangsprodukter og emballage, herunder transportemballage, der skal sikre genanvendelige materialer for engangsprodukter og stimulere markedet for genanvendt plastik. Der udarbejdes et oplæg til kravene samt evalueringskriterierne, som forelægges implementeringsgruppen for grønne offentlige indkøb.

Charter for godt og grønt indkøb
For at styrke prioriteringen af indkøb har regeringen taget initiativ til at fastlægge en række fælles kvalitetsstandarder for professionelt indkøb i et charter, som udarbejdes i 2021. Charteret vil indeholde målbare initiativer for blandt andet grønt indkøb, indkøbskompetencer, organisering og ledelsesfokus som tilsluttede organisationer forpligter sig til. Alle ministerområder vil blive forpligtet til at tilslutte sig charteret. Kommuner, regioner og selvejende institutioner opfordres til at tilslutte sig.

Grønne transportkrav til leverandører til det offentlige
For at sende et klart signal til markedet om, at det offentlige efterspørger mere klimavenlig transport også når det gælder transport af varer, vil regeringen gøre det til standarden, at der i forbindelse med konkrete udbud vurderes, om det er muligt at stille krav om en mere klimavenlig transport. Initiativet vil indgå i Charter for godt og grønt indkøb.

Kompetenceudvikling af indkøbere
For at sikre de rigtige kompetencer iværksætter regeringen et kompetenceudviklingsprogram for statslige indkøbere. Der udvikles et generelt forløb med indkøbere, såvel forløb med specifikt kommercielt og grønt sigte. Tilslutning til Charter for godt og grønt indkøb indebærer en forpligtelse til at sende relevante indkøbere på uddannelsesforløbet.

Styrkelse af Sekretariat for Grønne Indkøb
Der efterlyses bl.a. i Klimapartnerskaberne en central aktør, der kan være autoritativ på området for grønne indkøb og understøtte både offentlige institutioner og private aktører i den fælles opgave, som grøn omstilling i det offentlige indkøb er. Det vil regeringen levere ved at styrke *Sekretariat for Grønne Indkøb*, der i dag betjener *Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb (POGI)* og *Forum for Bæredygtige Indkøb*. Styrkelsen skal sikre øget koordinering mellem centrale aktører på området, og betyder, at sekretariatet fremover bliver hovedindgang for vejledning og rådgivning af både leverandører

og offentlige indkøbere om grønne offentlige indkøb.

Mere fleksible offentlige indkøbsaftaler
Regeringen vil understøtte, at det offentlige indkøb i højere grad giver plads til udvikling og innovation, også på helt almindelige indkøbsområder. Det skal bl.a. ske ved at gøre mere brug af dynamiske aftaleformer, der tillader, at der løbende kan komme nye leverandører til på længerevarende indkøbsaftaler.

Fællesoffentligt indkøbssamarbejde
Ambitionerne om markant at reducere hele den offentlige sektors klimaaftryk kræver et tæt samarbejde mellem stat, kommuner og regioner. Regeringen vil derfor styrke og udvikle det fællesoffentlige indkøbssamarbejde bl.a. med flere fællesoffentlige aftaler, datasamarbejde til brug for beregningen af klimaaftrykket og et samarbejde med kommunerne og regionerne om fastsættelsen af standarder for professionelt indkøb i hele den offentlige sektor.

Offentlig-privat samarbejde om innovation
Regeringen vil styrke det offentlig-private samarbejde om innovation og ny teknologi og har sammen med KL og Danske Regioner aftalt, at vi i fællesskab vil undersøge mulighederne for et bredere samarbejde. Gennem samarbejdet skal der udvikles værktøjer og bidrages til konkrete innovationsprojekter på tværs af de offentlige myndigheder. Kompetencerne i innovative indkøb og fleksible udbud skal styrkes, og der skal støttes med rådgivning om de konkrete processer. Alle løsningerne skal udvikles i et samarbejde mellem erhvervslivet og det offentlige, bl.a. gennem et øget samspil med erhvervsfremmesystemet.

Sådan får vi sat gang i den langsigtede udvikling, som er nødvendig for en klog, grøn omstilling af det offentlige indkøb.

“

Det er en afgørende del af den grønne omstilling af det offentlige indkøb, at vi opnår mere og bedre viden om klimaaftrykket af de enkelte indkøb. Derfor skal der arbejdes videre med den beregningsmodel, der er udviklet til at opgøre klimaaftrykket."

3. Grøn viden og værktøjer

Det offentlige indkøbs klimaaftryk udgør aktuelt 12 mio. ton drivhusgas, hvoraf ca. 4 mio. ton udledes i Danmark[1] og ca. 8 mio. ton udledes uden for Danmark . Det skal reduceres markant frem mod 2030, og regeringen vil derfor som et af de første lande i verden sætte et reduktionsmål for det offentlige indkøbs klimaaftryk. Det kræver mere viden og bedre værktøjer.

Figur 5

Det offentlige indkøbs klimaaftryk i indland og udland

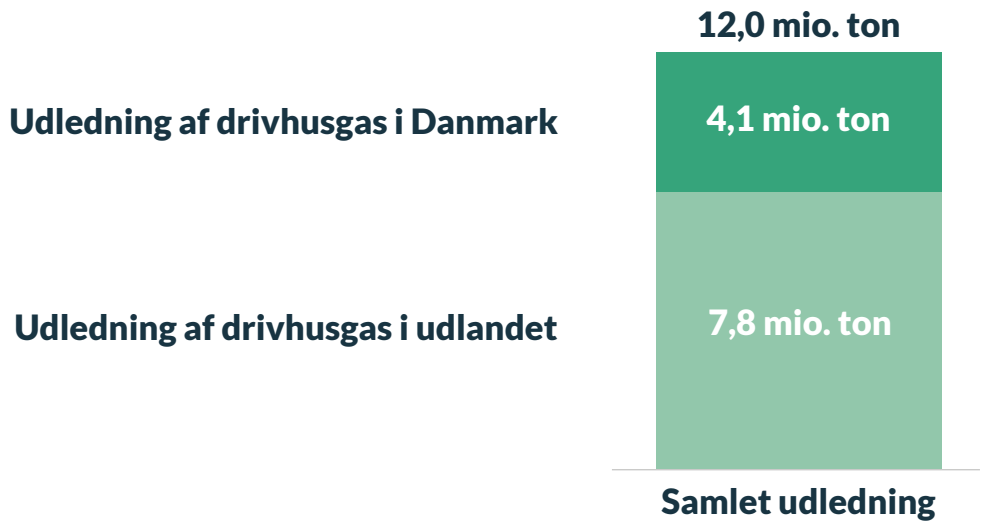

Anm.: Tallene summer ikke til 12,0 grundet afrunding.

Vi har ikke tidligere vidst nøjagtig, hvor meget drivhusgas der bliver udledt på grund af det offentlige indkøb. Variationen i, hvad det offentlige køber, er meget stor, og det, der bliver købt, består af mange enkelte dele og materialer, som belaster klimaet og miljøet på forskellige måder og i forskelligt omfang.

Med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* har regeringen for første gang opgjort klimaaftrykket af det offentlige indkøb. Opgørelsen giver et øjebliksbillede på udledningen af drivhusgasser fra det samlede offentlige indkøb. Fx kan vi sige, hvad klimaaftrykket samlet set var i 2019 af det offentlige fødevareindkøb. Men vi har ikke på nuværende tidspunkt tal på, hvor meget af det offentlige indkøb af fødevarer der går til fx oksekød og bønner, og derfor ved vi ikke hvor stor en del af udledningen, der kommer fra henholdsvis de mere og mindre klimabelastende fødevarekategorier.

Det betyder, at vi heller ikke på nuværende tidspunkt kan sige, hvor mange ton drivhusgas det vil spare, hvis vi kun købte mindre klimabelastende fødevarer.

[1] Det samlede offentlige indkøb på ca. 380 mia. kr. inkluderer blandt andet de offentlige selskaber og mellemoffentlige betalinger. Opgørelsen af klimaaftrykket. Analysen er baseret på fakturadata for staten, kommunerne og regionerne svarende til ca. 185 mia. kr.

Opgørelsesmetoderne, der anvendes ifm. det offentlige indkøbs klimaaftryk og ifm. 70 pct.-målsætningen er ikke ens. Opgørelsen ifm. 70 pct.- målsætningen er baseret på klimaaftrykket fra produktion i Danmark, jf. FN's opgørelsesmetode. Opgørelsen af det offentlige indkøbs klimaaftryk er baseret på forbrug. Det betyder, at reduktioner i klimaaftrykket fra det offentlig indkøb kun bidrager til opfyldelse af 70 pct.-målsætningen i det omfang, reduktionen medfører lavere udledning fra produktion i Danmark.

Figur 6

Udledning på de enkelte indkøbs-områder

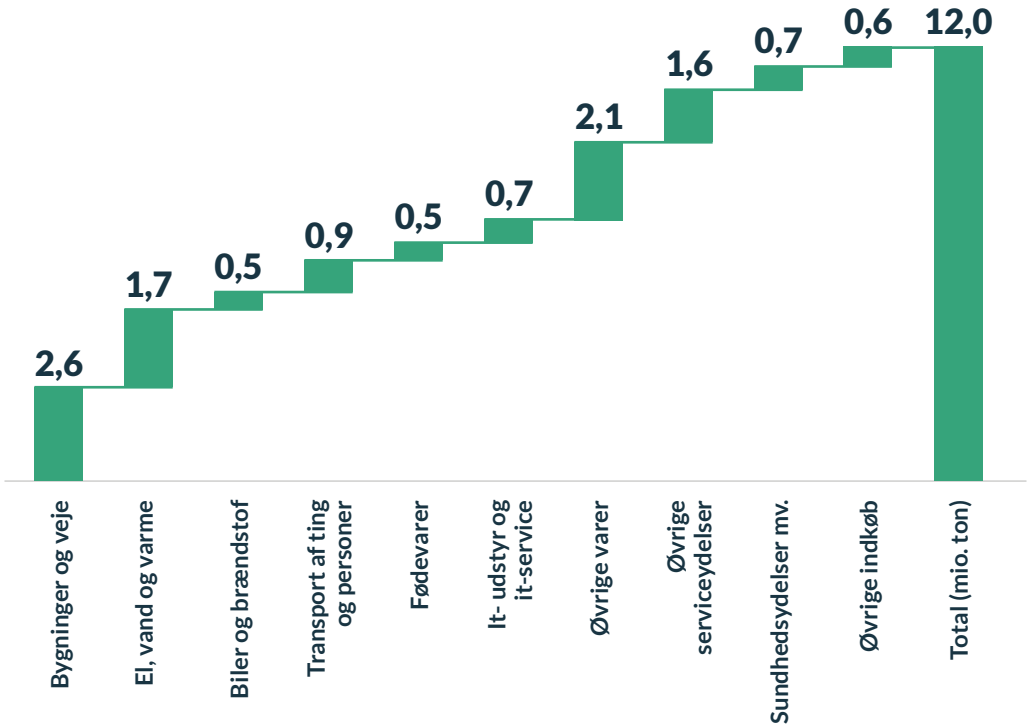

Anm.: Tallene summer ikke til 12,0 grundet afrunding. Øvrige varer omfatter varer, som ikke er indeholdt i de øvrige indkøbskategorier, fx kontormøbler og printerpapir. Øvrige serviceydelser omfatter serviceydelser, som ikke er omfattet af de øvrige indkøbskategorier, fx facility management-ydelser. Øvrige indkøb omfatter indkøb, som ikke har kunnet henføres til de øvrige indkøbskategorier.

Og derfor kan vi heller ikke sige, hvor stor den samlede reduktion fra strategien vil være. Det er der heller ingen andre, der kan.

Grønne indkøb for en grøn fremtid er første skridt i retningen af at ændre på det.

Det er en afgørende del af den grønne omstilling af det offentlige indkøb, at vi opnår mere og bedre viden om klimaaftrykket af de enkelte indkøb. Derfor skal der arbejdes videre med den beregningsmodel, der er udviklet til at opgøre klimaaftrykket.

I opgørelsen af klimaaftrykket er der nogle områder, der skiller sig ud ved at være årsag til markante drivhusgasudledninger. Det skyldes en kombination af, at det er områder, der generelt har en stor drivhusgasudledning, og at det er områder, hvor det offentlige har et anseeligt forbrug.

Det gælder i udgangspunktet følgende kategorier:

- Køretøjer og øvrig transport
- Fødevarer, primært til offentlige køkkener (herunder skoler, plejehjem, hospitaler og kantinedrift)
- Forsyning (el, vand og varme)
- It, herunder datacentre
- Byggeri og anlæg

Nogle af dem er en del af en langsigtet infrastrukturplanlægning, som skal adresseres nationalt. Et af de områder er forsyning, hvor den første del af regeringens klimahandlingsplan har grøn el og varme som centrale elementer. Konsekvensen af det bliver en løbende reduktion af drivhusgasudledningen på forsyningsområdet frem mod 2030, og denne reduktion gælder også den væsentligste del af det offentlige forsyningsindkøb. Det andet infrastrukturelle område er byggeri og anlæg. Her sættes retningen for det længere sigte med *Strategi for bæredygtigt byggeri*, der offentliggøres i 2020.

For på længere sigt at kunne arbejde endnu mere målrettet med at reducere klimaaftrykket og miljøbelastningen af det offentlige indkøb er der behov for bedre data på indkøbsområdet. Det handler fx om at kunne skelne imellem indkøb af en elbil fra en dieselbil og oksekød fra linser. Derfor ønsker regeringen at igangsætte et samarbejde med kommunerne og regionerne om at sikre et deltaljeret og ensartet datagrundlag for hele den offentlige sektors indkøb.

Når vi ved, hvad vi køber ind, skal vi koble det med udledningsfaktorerne, dvs. hvor meget drivhusgas der bliver udledt i forbindelse med produktionen, transporten, forbruget osv. Udledningsfaktorer er noget, der går på tværs af landegrænser, og det kræver derfor omfangsrige opgørelser af

3215°C
Liquid
+TiB2
2201°C
1941°C
L+β
β+TiB
TiB
Ti3B4
TiB2
882°C
α+TiB
0
10
20
30
40
50
60

Boks 5

Konklusionerne fra udredningen af mulighederne i udbudsloven for at varetage grønne hensyn

- Udbudsloven giver ganske vide rammer for at varetage grønne hensyn i udbud.
- Indholdet af de offentlige indkøb kan derfor relativt frit fastlægges i indkøbspolitikken.
- Der kan stilles krav til tilbudsgiverne, produkterne, produktionsprocesserne mv., så længe kravene er knyttet til det konkrete indkøb – dvs. kontraktens genstand.
- Der kan fx stilles krav om, at en konkret opgave udføres på en særlig klima/miljøvenlig måde eller transporteres på en særlig måde.
- Desuden kan ordregivere ved at anvende de frivillige udelukkelsesgrunde i udbudsloven udelukke virksomheder, der har tilsidesat gældende forpligtelser inden for det miljømæssige område.
- Udbudslovens begrænsninger i forhold til klima og miljø består primært i forbuddet mod at stille krav, som ikke er direkte forbundet til kontraktens genstand. Det betyder, at det i et udbud fx ikke må kræves, at en leverandør er tilsluttet et særligt klimacharter, eller at leverandører skal have en generel miljøpolitik eller skal fremlægge et generelt miljøregnskab.

drivhusgasudledningen i forskellige industrier i forskellige lande.

Det er desuden yderst centralt at kunne opgøre drivhusgasudledningen mere nøjagtigt, fordi forskellige produkter har forskellige klimapåvirkninger. Derfor har regeringen også iværksat arbejdet med at opstille og videreudvikle en beregningsmodel for klimaaftrykket af det offentlige indkøb bl.a. med sparring fra en ekspertgruppe bestående af Danmarks Statistik, Aalborg Universitet, Syddansk Universitet, Klimarådets sekretariat, CONCITO og Det Miljøøkonomiske Råd.

Med dette arbejde går regeringen foran og sikrer den nødvendige udvikling for at gøre det muligt løbende at følge udviklingen i grønne offentlige indkøb. På den måde støtter regeringen også op om en ambitiøs indsats for grønne indkøb i EU, der bl.a. indebærer obligatoriske kriterier og mål for grønne offentlige indkøb samt monitorering af grønne offentlige indkøb.

Det er vigtigt, at den viden vi opnår gennem arbejdet med løbende at beregne klimaaftrykket af det offentlige indkøb bliver så bredt tilgængeligt som muligt, sådan at offentlige institutioner kan bruge den lokalt til at træffe indkøbsbeslutninger på et oplyst og grønt grundlag.

Det er også vigtigt, at viden om klimaaftrykket og om grønne indkøb i det hele taget deles og bliver brugt aktivt. Derfor vil regeringen styrke vidensdelingen og formidlingen af værktøjer gennem en digital portal og sørge for styrket vejledning i rammevilkårene for grønne indkøb.

Konkrete initiativer

Regeringen tager med *Grønne indkøb for en grøn fremtid* første skridt til bedre og mere tilgængelig viden om klimaaftrykket af det offentlige indkøb og om grønne indkøb i det hele taget. Det består i:

Årlig beregning og fremskrivning af klimaaftrykket
Der skal ske årlige beregninger og fremskrivninger af det samlede klimaaftryk af det offentlige indkøb samt videreudvikling af beregningen i forbindelse med den årlige klimaaftryksberegning. Videreudviklingen består dels i en fremskrivning af klimaaftrykket frem mod 2030, dels udvikling af modellen for på sigt at kunne beregne, hvad effekten vil være af at omlægge til grønnere indkøb. De første beregninger og fremskrivninger færdiggøres i 2. halvår af 2021 med henblik på at kunne opstille et reduktionsmål, og der gennemføres derefter, fra og med foråret 2023, årlige beregninger og fremskrivninger.

Digitalt værktøj til at finde de rigtige redskaber
Vidensportalen *Den Ansvarlige Indkøber* omdannes til en automatiseret løsning, så brugeren gennem besvarelse af spørgsmål bliver præsenteret for relevante redskaber i stedet for selv at skulle identificere dem. Løsningen kommer til at blive udbredt gennem de eksisterende, centrale rådgivningsmuligheder, der findes i den offentlige sektor.

Digitalt værktøj til beregning af totalomkostninger for indkøb
For at understøtte udbredelsen af, at indkøb foretages på baggrund af totalomkostningsprincipper, igangsætter regeringen et arbejde med at

digitalisere TCO-værktøjer yderligere, sådan at indkøbere på en brugervenlig måde kan udregne omkostningerne i hele produktets levetid.

Vejledning i de grønne muligheder i udbudsloven
Regeringen vil sørge for, at der udarbejdes en juridisk vejledning, der hjælper offentlige indkøbere med at bruge mulighederne i udbudsloven for at varetage grønne hensyn i forbindelse med indkøb af både varer og tjenesteydelser.

Vejledning i krav til levetidsforlængelse
Der udarbejdes en vejledning til offentlige indkøbere om, hvordan de kan stille krav til udvidet garanti og reparationsmuligheder med henblik på at sikre en længere levetid for produkter, fx elektronik, hårde hvidevarer, møbler og transportmidler. Vejledningen skal indeholde konkrete forslag til krav, som kan bruges i udbudsmaterialet.

Sådan får vi den nødvendige viden til at kunne træffe de grønne valg, når der købes ind i det offentlige.

Boks 6

Opgørelse over indkøb i staten, kommunerne og regionerne

Størrelsen af det offentlige indkøb

Det offentlige indkøb kan opgøres på flere måder. Èn måde er en opgørelse på baggrund af nationalregnskabet og en anden måde er en opgørelse på baggrund af fakturadata, dvs. de regninger, som det offentlige betaler til eksterne leverandører. Fakturadata er meget mere detaljeret end data fra nationalregnskabet, idet fakturaer typisk vil indeholde informationer om købet i form af varebeskrivelser, mængdeopgørelser mv.

Opgøres det offentlige indkøb på baggrund af nationalregnskabet, beløber det sig til ca. 380 mia. kr. i 2019. Denne opgørelse er baseret på konkrete udgiftsposter fra nationalregnskabet.

Opgøres det offentlige indkøb på baggrund af fakturadata i stat, kommuner og regioner, beløber det samlede offentlige indkøb sig til ca. 185 mia. kr. Opgørelsen af størrelsen af det offentlige indkøb er i nærværende strategi opgjort på baggrund af fakturadata.

Forskellen på de to opgørelser skyldes blandet andet, at en række poster medregnes i nationalregnskabsmetoden, såsom offentlige virksomheders indkøb, husleje, interne offentlige betalinger og moms, når det offentlige indkøb opgøres på baggrund af nationalregnskabet.

Alene indkøb via offentlige virksomheder udgør i sig selv ca. 100 mia. kr. Her er der tale om indkøb hos virksomheder, som fx Energinet, HOFOR, DSB og Ørsted, som har egne grønne strategier. Herudover udgør husleje, interne offentlige betalinger og moms i sig selv samlet godt 50 mia. kr.

Når disse poster fratrækkes, svarer opgørelsen af det offentlige indkøb på baggrund af fakturadata omtrent til opgørelsen på baggrund af nationalregnskabsdata.

OKTOBER 2020

Finansministeriet
Christianborgs Slotsplads 1
Tlf. : +45 3392 3333
E-mail: fm@fm.dk

ISBN 978-87-93823-45-7 (digital version)
ISBN 978-87-93823-46-4 (trykt version)
2020/21:4

Design: Regeringens Kommunikationsenhed
Layout: Økonomistyrelsen

Publikationen kan hentes på
www.regeringen.dk / www.fm.dk

Fotokreditering:
Forside: FOTO: Colourbox
Side 12: FOTO: Colourbox
Side 17: FOTO: Johnér
Side 23: FOTO: iStock

Finansministeriet
Christianborgs Slotsplads 1
Tlf. : +45 3392 3333
E-mail: fm@fm.dk